

Simonkai Lajos: Magyarország Korongpárvirágai. (Biscutellae Regni Hungarici).

1. *Biscutella* L. gen. n. 808. — Korongpárvirág. — 1. Sect. *Thlaspidia* MED. pro genere. Csészéjök nyitott és nem sarkantyús.

1. *Biscutellae perennis*. (2) Élő Korongpárok. Vadon, önként termő növényeink (Spontaneae.)

§. 1/a. *Biscutella lucida* DC. syst. II. (1821) 414. — Fényeslevelű Korongpárvirág. [*B. didyma* L. spec. ed. I. (1753) 653, — ex minori parte; — nam *Ille Biscutellam laevigatam* L. mant. aliasque species, — exempli gratia *Biscutellam apulam* L. mant. II. 254. (Ex ipso Auctore: confer I. c. I. mant. II. 254.) confusit, et anno 1753 sub. *Biscutellam didynam* L., etquidem ☉ annum, pertractavit.]

Biscutella didyma L. I. c. fajgyűjtő növénynev, — talán eléggé ki sem eszelhető, nem tudható hogy mit értett Linné tulajdonkép alatta, mert egynyarinak ☉ jelzi: de a *Biscutella laevigata* L. I. c., a melyről azt írja, hogy: »siliculis glabris, foliis lanceolatis serratis; caulis pedalis, fere totus aphyllus laevis, superne corymboso-ramosus. Habitat in Italia. ☉«, noha tudásunk szerint élő, már érthetőbb növényfaj vagyis hihetőleg főképp ez a *B. lucida* DC. syst. II. (1821) 414. — [*B. laevigata* β) *glabra* GAUD. helv. IV. (1829) 235.]. Helyesebben mégis *B. lucida* DC.-nak nevezendő. A *Biscutella laevigata* Linné-féle leírása nem illik arra, a mi meztelen szárú és levelű növényünkre, a melyet a *Bucsecsen*, nemcsak én szedtem 1883 aug. 30-án virágosan és érett terméssel, — hanem pár évvel később, július havában Dr. Degen Árpád is szedett. Nem illik azért, mert a mi *bucsecsi* növényünk élő (2); azután a mi egészen meztelen szárú és levelű *bucsecsi* növényünk virágzaskor csak 1 decimeter, később lesz 2 decimeternyi, — de sohasincs »caulis pedalis-a«. Azért sem illik a mi jelzett növényünkre a Linné diagnózisa, mert a mi *bucsecsi* növényünk levele nem »lanceolatus«, hanem *lapiczkás* (folia obovato-spathulata). A *Biscutella lucida* DC, (a melyet Dél-tirolból és Itáliából több helyről vizsgáltam) nyugatibb vidéki, *lúndzsás* (foliis lanceolatis) és legalább *lén pillásan szőrös levelű* fajváltozata annak a mi keletvidéki meztelen levelű és szárú növényünknék, amelyet itt a következő néven ismertetek:

1/b. *B. Bucsecsi* SIMK. *Bucsecsi Korongpár*. — *Perennis*, — non annua, ut *B. laevigata* L. mant. II. (1771) 255. —, caule 1—2 dec. alto; folia brevía, spathulata glabra; caulis totaque stirps lucido-glabra. Stirps e grege *B. laevigatae* L. Habitat in aridis calcareis alpis Bucsecs, juxta oppidum Brassó. Junior, in mense julio vix 1 dec. alta, in autumno fructificans usque 2 dec. alta. — Videtur stirps *Biscutellae lucidae* DC orientalis.

1/c. *Biscutella longifolia* VILL. hist. plant. dauph. III. (1789) 305. — [*B. alsatica* Jord. diagn. d'esp. nouv. t p. 300]. — *Hosszaslevelű Korongpár*.

Nehéz volna minden synonymját ide iktatni, — de annyit meg lehet róla jegyezni, hogy ez az *apró göcsörtöktől mentes*, vagyis egészen *sima korongpártú* (fructibus penitus laevibus) alakja az *aprón göcsörtös termésű*, és

e soraimban alább jellemzett *Biscutella saxatilis* SCHLEICH. in GAUD. fl. helv.; DC. syn. (1806) 377. — Baumgarten en. II. 248. — czimű növénytipusnak.

Nálunk csupán Vasmegeye nyugati tájain terem, ott az *ausztriai Wch-sel-hegy* felé (! Piers exs.). — Többi ilyes termetű *Biscutelláink*, a *Biscutella saxatilis*-hoz való növényfajzatok s a következő fajta alá sorolandók.

1 d. *B. saxatilis* DC. syn. (1806) 377. — *Érdesedő Korongpár*. — [*B. mollis* LOIS. notic. (1810) 168. — *B. scabra* KOCH. syn. III. (1857) 62. pro var. *Biscutellae laevigatae*. — *B. laevigata* var. *trachycarpa* BORB. in öbz. 1893 p. 360; B o r b. Balaton flórája (1900) 393. — *B. didyma* L. spec. l. c. ex parte?] Levele sűrűn és elég puhán pelyhesedő, sőt élén sertésen is szőrös, miként a *Biscutella longifolia* levele; valamint szára és virágzati részei is borzasak: de *korongpárjai érdesek*, aprón szemölcsösek, és rem simák. [Foliorum indumento, habituque, necnon hirsutie caulis inflorestiacque *Biscutellae longifoliae* penitus similis, — sed *fructibus* non glabris, vero minute *tuberculato scabris*.]

Ezt a növényfajzatot hazánk pannoniai részén (Budapest, Csikihegyek, Nagykovácsi, Szentivány, Keszthely etc.) sűrűn lelhetjük, és a mészkőhegység napos szirtjein felterjed az a *Vág* folyó mellékén egészen a *Magas-Tátraig*, onnan pedig *Szédellőig*: láttam *Herkulesfürdő* mellékéről is. Egyébiránt Erdély flórájának *Biscutella laevigata*-ja, meg *B. saxatilis*-a is, javarészt ide tartozik.

Habitat in Hungaria pannonica et ab inde, usque finem montosam *Tatrae*: item in Carpathis *Transilvaniensibus* [SIMK. Erd. flór. (1886) 100].

1 e. *Biscutella seticarpa* SIMK. — *Sertéstermésű Korongpárvirág*. Levelének és szárának meze olyan mint a *Biscutella saxatilis* é, — de korongpár termései nem aprón göcsörtösek, — hanem aprón *sertés meztűek*. Terem Budapest mellett a *Gellérthegyen*, valamint a *Sashegyen*. Szedtem ott 1871. április—május havaiban.

[Dignoscitur haec stirps a *Biscutella saxatili* DC., — quae caeterum indumento caulis foliorumque, necnon *fructuum magnitudine*, nostrae stirpis simillima-, *fructibus* breviter *setulosis*. Habitat in apricis calcareis ad Budapest.]

1 f. *Biscutella alpestris* W. K. pl. rar. hung. III. (1807) tab. 228. pag. 253. — [*B. laevigata* var. *macrocarpa* KOCH. syn I. (1837) 71, — ex specimenibus *Tirolis* lectis]. — *Havasí Korongpárvirág*.

Korongpár *termései meztelenc*, *másfélszer akkorák*, mint az előző fajváltozatokéi. Szára alant felé gyéresen sertés; *zöld lőlevelei* bőven sertések. Latin nyelven jellegzők *Waldstein-Kitaibel* l. c. *Terem* (habitat) a *Babahegyen* Liptóban (Bartal exs!) a *Magas-Tátra* keleti meszes havasajlain, a *Faix-tisztás*, a *Vaskapu*, a *Tátraházi-völgy*katlan (*Drechselhäuschen*) s a *Bélai-nyereg* köves helyein; Brassó mellett a *Kisfüggőkövön*, a *Csukáson*, *Bucsecsen* és a *Királykőrön*, valamint a *Biscutella saxatilis* DC. termőhelyei felett, a *Domugled* magasabb tájain: de eredeti lelőhelye Horvátországban van, ahol a *Velebil* hegységen sok-sok helyütt közönséges.

§. 2. *Biscutellae annuae*. (O) *Egynyári Korongpárok*. Apud nos solum cultae in hortis botanicis. Nálunk csupán botanikai kertekben kultivált növényfajok.

2. *Biscutella Columnae*. Ten. prodr. neap. XXXVIII. [*B. ciliata* DC.] — Mediterrán növényfaj. (Stirps mediterranea, a Hispania usque ad insulam

Cretam sponte vigens]. Szedtem a *Budapesti egyetemi botanikai kert* egy-évesek kulturájából.

3. *Biscutella apula*. L. mant. II. (1771) 251. A *budapesti egyetemi botanikai kertben*, kultiválva. Italia mediterrán növényfaja.

4. *Biscutella lyrata* L. mant. II. (1771) 254. (*B. raphanifolia* Poir.) Habitat sponte ex Linné l. c. in Hispania et Sicilia. Mediterrán növényfaj. Kultiválva volt 1874-ben a *budapesti egyetemi botanikai kertben*.

II. Sect. *Jondraba* MEDICUS pro genere. Csészéjök a pártát szorongva körülfogó és sarkantyús aljú. — *Sarkantyús korongpárok*.

5. *Biscutella cichoriifolia* Lois not. (1810) 167. — [B. hispida DC. dissert. nro. 3. tab. 1 (1811). — B. dilatata Vis. stirp. dalm. 14.]. *Czikoria levelű Korongpárvirág*.

Szára és levele *borzas*, — természetben pedig igen változó. Csészéje és meztelen korongpárjai eléggé jellegzik. *Portoré* mellett a *Szent-Márk zátonyszigetén* szedém. — de a Horvát és Dalmát tengerpart mellékén is sok helyt honos! Egynyári: ○.

6. *Biscutella auriculata* L. spec. ed. I. (1753) 652. *Fülescsészéjű Korongpár*. Délfranciaországnak és Délitaliának növényhonosa (Habitat in Italia, Galloprovincia Linné l. c.). — Szépen kifejlődik, sőt hasznavehető korongpárokat is fejleszt Budapest *«Egyetemi botanikai kertjében»*. Egynyári ○.

Tuzson János: Növényi eredetű ál-növénykövület.

Évekkel ezelőtt kaptam meghatározásra egy kőszén-darabot, amelyet Nógrád-Berczelen találtak, pinczeásás alkalmával. A kövület mintegy 2 m mélységben volt, az ottani alsó mediterrán korú homokban.

A széndarab (8. kép) körtealakú, 10 cm hosszú, 5 cm széles. Felülete egymás mellé illeszkedő, többé-kevésbbé szabályos 3–6 szögű lapocskákkal van borítva, amelyek mindegyikének közepén egy kis korong- vagy lenesealakú bemélyedés, helyenként kiemelkedés látható. Ezt a pajzsoeskákkal határolt felületét a széndarabnak 1 cm vastag külső szénréteg borította. Az 1. képen a külső rétegnek már csak egy kis része látható, a többi a széndarabról lassanként lepattogzott, eredetileg azonban, amikor azt kézhez kaptam, a külső szénburok is majdnem az egész felületen megvolt. Ez a réteg az említett szögletes pajzsoeskáknak megfelelően be van repedezve és így apró, 3–6 oldalú oszlopcskák alakjában hullik szét. Minden ily oszlopcska alsó lapjának közepén szintén fölismerhetők a fennebb említett leneseformájú apró alakok.

Az egész képződmény tiszta, tömör kőszén; kitűnően ég és bőven fejleszthető belőle a világítógáz. Felületén semminemű szárnak vagy kocsány-nak nyoma nincs, hanem az említett sokszögletes pajzsoeskák köröskörül egyformán borítják. Ezek nagysága azonban változó, még pedig a két esücsön apróbbak, a kissé lapos kőszén-darab hosszanti élén pedig szűkebbek, hosszirányban nyúltak.